

M E V L Â N A
Celâleddin-i Rûmî

A ç ı k l a m a l ı
M E S N E V î

Tercüme
CEMAL AYDIN

Birinci Kitap

Bismillâhirrahmânirrahîm

(Uzun yıllar Mesnevî sohbetleri yapmış olan merhum Doç. Dr. Emin Işık Hoca, birinci kitabın önsözünün Hz. Mevlâna'nın bizzat kendisi tarafından değil, daha sonra birileri tarafından kaleme alındığını açıkladığı için o önsözü tercüme etme gereği duymadık. Zaten hemen hemen herkesçe bilindiği üzere birinci kitabın önsözü, Hz. Pîr'in bizzat kendisinin yazdığı ilk on sekiz beyittir.)

1 Kulak ver şu neye, (veryüzüne sürülmekten ve en Yüce Sevgiliden) ayrı kalmaktan sızlanıp yakınıyor durmadan:

2 Beni kamışlıktan kestiklerinden beri attığım şu çığlıkları bir duysalar, kadınlar da erkekler de hüngür hüngür ağlarlar.

3 Ayrılık acısıyla yanıp kavrulan bir yürek arıyorum, beni yakıp yandıran özlemi ancak o anlar!

4 Yurdundan yuvasından uzak kalan kimse, vatanına yeniden kavuşma özlemiyle yanar kavrulur. (Bizler cennetten kovulduk, dahası Rabbimizin cemalini görmek ve seslenişini duymaktan uzak kaldık, asıl vatanımız olan o cennetin özlemi içindeyiz.)

5 Ben her toplulukta inleyip sızlıyorum, mutlulara da mutsuzlara da yoldaş oluyorum.

6 Herkes kendince dost oluyor benimle, ne var ki sırlarımı öğrenmeye çalışmıyor hiç kimse.

7 Benim sırrım, inlemelerimde gizli, ama o sırrı ne göreceksin göz var, ne de işitecek kulak!

8 Beden ruhtan, ruh da bedenden gizli değil, fakat herkesin ruhu görmesine izin yok!

9 Hava değil, ateştir neyin sesi; kimde yoksa bu ateş, yok olsun öylesi!

10 Neydeki bu ateş (ilâhî) aşkın ateşidir, şarabı köpürten de o aynı aşkın harareti-

dir. (Allah âşğının coşkunluğu da o ilâhî aşk şarabının verdiği sarhoşluktur.)

11 Ney, Yârinden uzak kalanın sırdaşı, can yoldaşıdır ve çıkardığı makamlı sesler, Sevgiliye (Allah'a) kavuşmamızı engelleyen perdeleri paramparça eder.

12 Kim gördü ney gibi bir zehri, ney gibi bir panzehri; kim gördü ney gibi bir can dostunu, ney gibi hasret çekenini? (Ney ilâhî aşktan yoksun olanlar için önce zehir, sonra da onları Hakk'a yönelten panzehir olur ve onları ilâhî aşk özlemiyle doldurur.)

13 Ney, Aşkın Kanlı Yolu'ndan (Allah aşkıyla deli divane olmaktan) bahseder, Mecnun'un çektiği aşk çilesine benzer bir aşk hikâyesinden söz eder.

14 Bu söz, ancak (mânevî hâlleri) anlamaya duyarlı kulaklara emanet edilir, çünkü dilin kulaktan (mânevî hâlleri can kulağıyla dinleyenden) başka müşterisi yoktur.

15 (Allah'tan ayrı kalma) derdimiz yüzünden zaman yasla geçiyor; günlerimiz yakıcı kederlere yoldaş oluyor.

16 Günler çabucak geçiyorsa, varsın geçsin, ne önemi var; Sen varsın ya! Yüceliğinin eşi benzeri olmayan Sen!

17 Balıktan başka her varlık suya doyar; rızkı gecikenin günü ise, uzadıkça uzar. (Allah âşıkları Rableriyle mânen buluşmaya hiç doymazlar, mânevî aşk yoksunları ise o buluşmayı ruhen gerçekleştiremezler.)

18 Pişmişin (kâmil insanın) hâlinden anlamaz ham olan; en iyisi kısa keseyim sözlerimi vesselâm! (Buraya kadar olan

kısmı Mevlâna hazretleri kendisi yazmış, bundan sonrasını ise Hz. Pîr söylemiş, Hüsameddin Çelebi yazmıştır. Şârihlere, yani Mesnevî'yi şerh edip genişçe açıklayanlara göre bu ilk on sekiz beyitin her birinin sayfalarca anlatılacak derin mânâları vardır. Yine onlara göre bu beyitler Mesnevî'nin özetidir ve altı kitaptan oluşan Mesnevî bu beyitlerin açıklanmasından ibarettir.)

19 Ey oğul, hür olmaya bak, kırsana şu zincirlerini! Niye olası sen gümüşün ve altının böyle kölesi?

20 Denize daldırıp doldursan testiye, ne alır ki içine? İnsana bir gün yetecek kadar su alır değil mi sadece?

21 Açgözlülerin göz testileri asla dolmaz; sedefler de kendine düşen damlalarla yetinmezse içinde inci oluşmaz! (Burada yer halk inanışı dile getiriliyor: İstiridye Nisan yağmurundan birkaç damlayla yetinip de hemen kapanırsa o damlalar inciye dönüşürmüş. Bu arada şunu belirtelim: Yakın dönemlere kadar inci denizden bin bir zahmetle çıkarıldığı için altından daha kıymetli bir mücevherdi, bir bakıma günümüzün elması gibi çok fazla değerliydi. O yüzden Mesnevî'de sık sık inciden bahsedilince, incinin o zamanki değer ve önemini göz önünde bulundurmak gerekir.)

22 Elbisesi (ilâhî) aşk yüzünden paramparça olan insan var ya, işte ancak odur açgözlülüktən ve bütün kusurlardan arınan!

23 Ey sevda nimetiyle bizi mutlu eden aşk, selâm sana! Sensin bizim bütün dertlerimize derman olan!

24 Gurur ve kibrimizin ilâcı sensin sen, Eflâtunumuz (ünlü filozof ve bilge Platon) da sensin, (ünlü hekim) Câlînûsumuz da (Galen) sen!

25 Toprak beden, aşkla kanatlandı da göklere ağıdı; dağ bile (aşkla) coşup taşı da oynamaya başladı. (Topraktan yaratılmış bir bedene sahip olan Peygamberimiz, Allah aşkıyla miraca çıktı; Hz. İdris ve Hz. İsa peygamberlerin bedenleri de Allah aşkıyla göklere yükseldi.)

26 Ey âşık, Allah aşkı Tûr'u öyle etkiledi ki, o Tûr-i Sînâ paramparça, Hz. Musa

da yıldırım çarpmış gibi oldu! (Şu âyete gönderme: Musa, belirlediğimiz yere [Tûr'a] gelip Rabbi de onunla konuşunca, "Rabbim! Bana görün de Seni göreyim!" dedi. [Rabbi ona] "Beni [bu dünyadayken] asla göremezsin! Bak şu dağa, eğer yerinde durabilirse, sen de Beni görebilirsin!" dedi. Rabbi, dağa görününce dağ tuz buz oldu. Musa da bayılıp kendinden geçti. A'râf, 7/143)

27 Neye dudaklarıyla dokunup üfleyen birine benzer bir sırdaşım olsaydı, tıpkı ney gibi söylenebilecek her şeyi söylerdim ben de.

28 Kendi dilini konuşanlardan ırak düşen biri, artık dilsiz kesilir, olsa bile onun yüz nağmesi.

29 Gül bahçesinde güller solup sarardığında, bülbülün sesi hiç gelmez olur senin kulağına.

30 (Âşığın gözünde) her şey Sevgiliden ibarettir; âşığın kendisi ise bir perdedir. Diri olan Sevgilidir, âşıkta sadece bir ölü.

31 Aşk nedir bilmeyen, aşk acısı tatmayan, kanatsız bir kuştur o, asla uçamayan!

32 Sevgilimin ışığı aydınlatmazsa, önümde ve arkamda olanı nasıl bilebilirim ben?

33 Aşk bu sözün, bu sırrın ortaya çıkmasını istiyor; ayna nasıl olur da onu yansıtmaz! (Rabbimin tecellileri benim gönül aynama yansıyıp dururken onların dışı vurmaması mümkün mü?)

34 Peki, niçin bunları yansıtmıyor senin gönül aynan? Çünkü onun üstündeki pas silinmemiş de ondan!

Câriyesine Âşık Olan Sultan

35 Ey dostlar, bana kulak verip de dinleyin anlatacaklarımı, şu dünya hayatında bizim hâlimiz de aynen böyledir:

36 Bir zamanlar bir sultan vardı; onun saltanatı, hem dünyevî hem de mânevî saltanattı.

37 Bir gün sultan, atına binip maiyetiyile (yüksek rütbeli memurlarıyla) birlikte avlanmaya çıktı.

38 Yolda genç bir câriyeye rastladı, sultanın canı bir anda o câriyenin kölesi oldu.

39 Ten kafesindeki can kuşu çırpındıkça
çırpındı ve yüklü para verip cârîyeyi satın
aldı.

40 Böylece muradına erdiğini sandı, tam
kavuştum derken cârîye hastalanmaz mı?

41 Adamın eşeği olur, palanı olmaz, palanı
bulunca da eşeğini kurt kapar.

42 Kiminin de testisi olur su bulamaz, suyu
bulur bu sefer de testi kırılır.

43 Sultan dört bir yandan doktorlar getirt-
ti ve onlara şöyle dedi: İkimizin canı da
sizlerin elinde.

44 Benim canımın bir değeri yok, fakat o
benim canımın canı; dertliyim, odur benim
derdimin dermanı!

45 Kim benim Mercan adlı canım cârîyeme
verirse şifa, inci ve mercanla dolu hazinem
olsun ona feda!

46 Bütün tabipler dediler ki: Canla başla
çalışacak, bütün maharetimizi kullanacak,
hep birlikte çaresini bulacağız!

47 Her birimiz bu dünyanın birer İsa'sıyız;
her derdin dermanı bizde, bizler şifayız!

48 Hepsî böyle büyüklendiler de "inşallah"
demediler, Allah da onları âciz bıraktı, şifa
veremediler.

49 "İnşallah demediler" ifadesinden kas-
tım, onların kalplerinin katılığıdır, yoksa
"Dalginlikle söylemediler de ondan oldu!"
değildir!

50 Nice insan vardır ki, diliyle "inşallah"
demez, kalbi ise "inşallah" demekten hiç
geri kalmaz!

51 Hekimler ilaç ve çare olarak ne gere-
kiyorsa yaptı, ama cârîyenin hastalığı da
bir o kadar arttı.

52 Cârîye günden güne eridi, iğne ipliğe
döndü, sultanın gözlerinden kanlı yaşlar
da döküldükçe döküldü.

53 Onların yaptıkları bir karışım yüzünden
kızın safrası tuttu, badem yağı da ağzını
kuruttu.

54 Kara halile otu, ishali durdurdu, ama
kabızlık yaptı, verdikleri su kızcağızı ferah-
latmadı, yaktı.

*Hekimlerden Umudunu Kesen
Sultanın Allah'a Yakarması ve*

Rüyasında Hekim Bir Veliyi Görmesi

55 Sultan, bütün doktorların âciz kaldığını
görünce, hemen yalın ayak camiye koştu.

56 Derhal mihraba varıp secdeye kapandı;
secde ettiği yer onun gözyaşlarıyla ıslandı.

57 Secdedeyken bambaşka bir mânevî
âleme daldı; o âleminden dönüp kendine
gelince şöyle yakardı:

58 "Ey bana en küçük armağanı, dünya
hükümranlığı olan Rabbim! Ne diyeyim
ben? Gizlimi, saklımı ve derdimi biliyor-
sun Sen!

59 Ey Rabbim, her derdime devayı hep
Sende arardım, bu sefer başkalarına yöne-
lip yolumu şaşırdım!

60 Ama Sen, '*Ben sırrını bilsem de**,
*sen onu dışa vur, açıkla!**' buyurdun" (o
yüzden sırrımı Sana açıyorum). (* *Allah,*
gizlediklerinizi de, açığa vurduklarınızı
da bilir. Nahl, 16/19. ** *Bana dua edin,*
duanızı kabul edeyim! Mümin, 40/60)

61 Bir dua çılgılığı yükselince sultanın can
evinden, İlâhî Lütuf Okyanusu hemen
kaynayıp coştı derinden.

62 Ağlayıp inerken uykusu geldi ve uyudu;
rüyasında karşısında nur yüzlü bir pîr
buldu.

63 Pîr şöyle dedi: "Ey padişah, müjdeler
olsun sana! Kabul oldu duan, yarın tara-
fımızdan biri gelecek yanına!

64 O işini bilen, hünêrlî bir hekimdir; bil
ki o, doğru sözlü ve güvenilirdir!

65 İlaçlarının sihirli etkisi pek yamandır,
onun hâl ve hareketinde Hakk'ın kudreti
vardır!"

66 Gün ağardı, vaat edilen saat da gelip
çattı; doğan güneş yıldızların ışıklarını
kapattı.

67 Sultan rüyada gösterileni görmeye
koştu, pencereden bakıp beklemeye
koyuldu.

68 Tavriyla bilgili ve akıllı görünen biriydi
gelen, sanki gölgenin içinden bir güneşti
yükselen.

69 Hilâl gibi parlıyordu tâ uzaklardan; bir
hayaldi sanki o yaklaştıkça yaklaşan.

70 Bir hiçlikten ibarettir zihnimizde kur-
duğumuz hayal, şu dünya da zaten hep

hayallerden ibarettir! (Hayal gibi ve geçici olan şu dünyada insanların hepsi de hayal peşinde koşar.)

71 Hayalden doğar insanların barış ve savaşları, hayalden doğar onların gurur ve utançları. (İnsanlar hayallerini hakikat sanıp kendilerini kandırırlar.)

72 Evliyaların tutundukları hayallerse bambaşkadır, onlar Allah'ın bahçesinin güzelliklerinin birer yansımasıdır.

73 Sultanın rüyasında gördüğü o hayal, yolcunun yüzünde apaçık belirgindi.

74 Padişah, gayb âleminde gelen misafirini karşılamak için öyle hızlı koştu ki, etrafındakiler ona yetişemedi.

75 Padişahla misafir, ikisi de birbirini tanıyan tek bir denizdi; iki can, dikişsiz birleşmiş tek bir can olmuştu. (Bu beytin şu şöyle bir şekli de vardır: İkisi de yüzmeyi öğrenmiş denizcilerdi, ikisinin de ruhları dikişsiz birleşmişti.)

76 Sultan haykırdı: "Asıl sevgilim senmişsin, o cârîye değil, demek ki bu dünyada her şey böyle bir sebebe bağlıymış!

77 Ey benim için Muhammed Mustafa gibi olan, ben de Ömer gibiyim; dilediğini emret bana, bütün varlığım la hizmetindeyim!"

Edebin Yararları, Edepsizliğin Zararları

78 Edepli olmamıza (kendimizi kontrol etmemize) yardım etmesi için Allah'a yakaralım, zira edepten yoksun olan, Rabbin lütfundan mahrum kalır.

79 Edepsiz sadece kendine kötülük etmekle kalmaz, bütün çevresini de ateşe atar.

80 Emek vermeden, satmadan, satın almadan yemek dolu bir sofraya iniyordu da gökten,

81 Hz. Musa'nın kavminden bazı edepsizler söylendiler: "Hani sarımsak, hani mercimek?" diye. (Şu âyete gönderme: *Rabbine yalvar, bize, yerin bitirdiği sebze, hıyar, sarımsak, mercimek ve soğan yetiştirsin!* Bakara, 2/61)

82 Bunun üzerine gökten inen sofraya yiyecekler ortadan kalktı; onlara da artık ekme, biçme, çalışıp çabalama zahmeti kaldı.

83 Hz. İsa yakardı: "İndir bize bir sofraya yâ Hak!" ve gönderdi Rabbi yiyecekleri tabak tabak.

84 Bu sefer de açgözlü küstahlar, saygısızlık ettiler, sofradan artanı dilenciler gibi iç ettiler.

85 Oysa Hz. İsa onları uyarıp şöyle demişti: "Bu sofraya hep incek ve hiç eksilme-yecek!"

86 Hakk'ın ikramından şüphe edip de açgözlü davranmak edepsizliktir, nankörlüktür.

87 Açgözlülükle kör olmuş o küstah zavalılar yüzünden önlerine açılan o rahmet kapısı herkese kapanır.

88 Zekât verilmezse, yağmur yağdırmaz bulutlar; zina yüzünden de veba (zührevi hastalıklar) her yöne yayılır.

89 Gönül darlığı ve hüznün olarak başına her ne gelirse, bil ki o, senin edepsizliğinden ve küstahça davranışındandır.

90 Unutma: Dost yolunda edepsizce yürüyen kişi, yol kesen bir eşkiyanın ta kendisidir, insan değildir o!

91 Şu gökkubbe edep sayesinde ışıkla doldu ve edep sayesinde melekler lekesiz ve kutsal oldu.

92 Güneşin tutulması küstahlıktandır (ayın küstahlık ederek dünya ile güneş arasına girip edepsizlik etmesindendir); Azâzîl'in (İblis'in) huzurdan kovulması da edepsizliğinden ve de küstahlığından.

Padişahın İlâhî Hekimle Kucaklaşıp Konuşması

93 Padişah kollarını açıp hekimi kucakladı, beklediği sevgilisiniymiş gibi onu bağrına bastı.

94 Elini ve alnını öptü, nerede yaşadığını sordu, yolculuğunu anlattırdı.

95 Daha birçok sorular sorarken götürüp baş köşeye oturttu ve ona şöyle dedi: "Sabrede ede senin gibi bir hazine buldum!

96 Sen Allah'ın bir armağanı, belâ ve sıkıntının gidericisisin! Sen 'Sabır, ferahlığın anahtarıdır!' hadisinin ete kemiğe bürünmüş şeklisin!

97 Senin yüzünü gören bütün sorularının cevabını bulur, çözümsüz sanılan sorunlar seninle kolayca hallolur!

98 Gönümüzden geçenleri bilip sakinleş-tirensin sen, nice dertlilere ve çaresizlere dermansın sen!

99 Hoş geldin, ey seçilmiş, ey Allah'ın kendisinden, kendisinin de Allah'tan razı olduğu kimse! Eğer ortadan kaybolursan, bunalırız, bizi sıkıntılar basar, ufkumuz daraldıkça daralır.

100 Sen insanların koruyucu meleşisin, senden vazgeçen mahvü perişan olur!"

Sultanın Muayene Etmesi İçin Hekimi Hastanın Yanına Götürmesi

101 O ağırlama ve hâl hatır sorma bitince Sultan, hekimin elinden tuttu ve hastanın odasına götürdü.

102 Hastanın ve hastalığının hikâyesini anlattı, hekimi cârîyenin başucuna oturttu.

103 Hekim cârîyenin yüzünün rengine baktı, nabzını ölçtü ve idrarını inceledi; cârîyeye ne gibi şikâyetleri olduğunu sordu.

104 Kendi kendine şöyle dedi: "O tabiplerin ilaçlarının hiçbir faydası olmamış; aksine hastayı çok daha kötüleştirmiş.

105 Onlar hastanın iç hâlimden büsbütün habersizler. Onların uydurma ve yanıltmalarından Allah'a sığınırım!"

106 Hastanın asıl ıstırabını anladı, o sırrı apaçık gördü, fakat bunu içinde sakladı ve padişaha hiçbir şey söylemedi.

107 Cârîyenin derdi siyah ya da sarı saf-radan kaynaklanmıyordu, çünkü yanan odunun cinsi çıkardığı dumanın kokusundan belli olur.

108 Cârîyenin iniltisi, onun gönül derdi çektiğini haber veriyordu; bedeninde bir şey yoktu, fakat kalbi yaralıydı.

109 Âşıklık, gönül iniltisinden belli olur; hiçbir hastalık, yanıp tutuşan kalple karıştırlanamaz.

110 Âşığın acısı diğer bütün acılardan farklıdır, çünkü aşk, Allah'ın sırlarının usturlabıdır (şifresidir, anahtardır).

111 Aşk ister hakiki olsun, ister mecâzî olsun, sonunda bizi mutlaka Allah'a götürür.

112 Aşktan bahsetmek ve onu açıklamak için ne söylersem söyleyeyim, aşkı bizzat

yaşayınca bütün söylediklerimden utanırım.

113 Dilin anlattıkları ne kadar açık olursa olsun, dilsiz ve sözsüz olan o aşk, çok daha apaçık ve nettir.

114 Kalem yazmak için habire koşturur, aşkı yazmaya gelince dayanamaz kırılır.

115 Aşktan bahsetme konusunda akıl, bataklığa saplanıp kalmış eşek gibi çaresizdir, çünkü aşkın ve âşıkların hâlini sadece aşk anlatabilir.

116 Güneşin delili, bizzat güneştir, delil arıyorsan ondan yüz çevirme!

117 Gölge ondan bir belirti verip durmaktaysa da güneş, apaçık varlığıyla her an parıldamakta.

118 Gölge, geceleri anlatılan bir masal gibi uyku getirir; güneş doğduğundaysa "ay yarılr", kaybolur. (Şu âyete uzaktan gönderme: *Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı*, Kamer, 54/1)

119 Bu dünyada güneş kadar harika bir şey yoktur, ama can güneşiyle kıyaslanamaz, çünkü onun batışı olmaz.

120 Şu maddî güneş eşsiz olsa da, ona benzeyen bir güneş hayal etmek mümkündür;

121 Her şeyin ötesinde olan mânevî güneşinse, ne zihinde, ne de dışarda bir benzeri vardır.

122 O can Güneşinin aslı hayal gücüne nasıl sığabilir ki, zihnen ona bir şekil verilebilir?

123 Şemseddin'in (Dinin Güneşi'nin, yani Hz. Mevlâna'nın mürşidi Şems-i Tebrizî'nin) yüzünün güzelliğinden bahsedilince, bak şu dördüncü semâdaki güneş bile utanıp saklandı.

124 Madem onun adı dilime, dudağıma geldi, kendisinin yüce gönüllülüğü hakkında bir fikir vermem iyi olur.

125 Şu anda benim canım (Mesnevî'yi yazıya geçiren Hüsameddin Çelebi, onun yüce gönüllülüğünü hemen anlat diye) eteğimi çekiyor, kendisi Hz. Yusuf'un kokusunu aldı ya (Hz. Yakub'un oğlu Yusuf'un kokusunu alması gibi o da Şemseddin'in mânevî kokusunu aldı ya, işte o yüzden kendisinden bahsedeyim istiyor).

126 Dedi ki: "Yıllarca süren dostluğumun hatırına, onun güzel hâllerinden bir hâli anlat!

127 Anlat ki, yer gök sevinçten coşsun; aklın, ruhun ve gözün neşesi de yüz katına çıksın!

128 Dedim ki: "Beni böyle zorlama, yapmam, çünkü ben artık kendimde değilim, zihnim durdu, onu nasıl övüp yâd edeceğimi bilemiyorum.

129 Kendinde olmayan biri, kendini ne kadar zorlarsa zorlasın, ne kadar abartılı şeyler söylemeye çalışırsa çalışsın, söyle-diği hiçbir şey doğru değildir.

130 Varlığımın en küçük parçası bile (aşk sarhoşluğundan) ayık değilken, eşi benzeri olmayan o Dostu nasıl tarif edebilirim?

131 Bu ayrılgın ve kanayan bu yüreğin tarifini, şimdilik bırak, başka bir zamana ertele!"

132 Dedi ki: "Beni doyur, açım ben; acele et, çünkü zaman keskin bir kılıçtır.

133 Sûfî ânın oğludur, ah dostum: 'Yarın' demek, yolun kuralı / tarikatın âdâbı değildir.

134 Gerçek bir sûfî değil misin sen? Veresiye verdiğinde, elindekinden olur-sun!"

135 Dedim ki: "Dostun sırrının gizlenmesi daha iyi olur, o yüzden sen onu bu hikâye aracılığıyla öğren!

136 Âşıkların sırrının, başkalarının hikâyeleriyle söylenmesi daha iyidir."

137 Dedi ki: "Açık, açık ve samimi olarak bildir bunu lütfen, kaçamak yollara sapma!

138 Perdeyi kaldır ve açık konuş, çünkü ben sevgilimle yatağa yattığımda gömlek giymem!"

139 Dedim ki: "Eğer o sana peçesiz görünse, ne sen kalırsın, ne de bir parçan (çünkü sen Şems'in makamının sırlarını kaldıracak durumda değilsin!)

140 İşte, fakat dayanabileceğin kadarını iste, çünkü bir saman çöpü bir dağı taşıyamaz!

141 Dünyayı aydınlatan güneş biraz daha yaklaşırsa her şey yanar, kül olur.

142 Belâyı, kargaşayı, kan dökülmesini arama, dolayısıyla da Şems-i Tebrizî (Tebriz'in Güneşi) hakkında artık daha

fazla bir şey söyleme!" (Çünkü onun sırlarının açıklaması, geniş kesimlerce yanlış anlaşılacağı için, Hallâc-ı Mansur'un başına gelenler gibi olaylara yol açar.)

143 Bu sırrın sonu yoktur, sen yine o hikâyeye dön de devamını anlat!

*Veli-Hekimin Padişah'tan
Câriyenin Hastalığını
Öğrenebilmek İçin Kendisini
Onunla Yalnız Bırakmasını
İstemesi*

144 Dedi ki: "Ey padişah, evi boşalt, ev halkını ve misafirleri dışarı gönder!

145 Köşeden, bucaktan kimse dinlemesin ki, bu câriyeye bazı şeyler sorabileyim!"

146 Ev boşaltıldı, hekim ve hasta dışında kimse kalmadı.

147 Veli-hekim çok yumuşak bir sesle sordu: "Sen hangi şehirdensin? Çünkü her şehrin insanına uygun bir tedavi usulü vardır.

148 O şehirde, senin yakınların kimler? Kimlerle aile bağların veya dostlukların var?"

149 Bir yandan ona bu tür soruları ve kızın başından geçenleri tek tek sorarken bir yandan da eliyle nabzını tutuyordu.

150 Birinin ayağına diken battığında, ayağını dizine koyar.

151 İğnenin ucuyla dikenin başını arar; bulamazsa tükürüğüyle o yeri ıslatıp görmeye çalışır.

152 Ayaktaki diken böyle güçlükle bulunursa, ya gönüldeki diken nasıl bulunur? Söylesene!

153 Çerden çöpten birileri bile şayet gönüldeki diken görebilseydi, dertler ve gamlar bir kimseyi hiç alt edebilir miydi?

154 Biri eşeğin kuyruğunun altına bir diken saplarsa, eşek ondan nasıl kurtulacağını bilemez; hoplayıp zıplamaya başlar.

155 Hoplayıp zıpladıkça da diken daha derine batır; akıllı biri olmalı ki o diken çikip çıkarsın!

156 Dikenden kurtulmak için eşek, can acısıyla habire tekme atar da yüz yerini daha yaralar.

157 Ama bu hekim, dikenini bulup çıkarmada mahirdi; elini bir yere, sonra başka bir yere koyarak muayene ediyordu.

158 Hayatını anlattırarak dostlarının kimler olduğunu soruyordu.

159 Cârîye de hekime, memleketi, efendileri, hemşerileriyle ilgili her bir şeyi açıklıyordu.

160 Hekim bir yandan onun anlattıklarını dinlerken, bir yandan da nabzının atışına dikkat ediyordu.

161 Hangi ismi söylediğinde nabızı hızlarsa, cârîyenin gönlünü ona kaptırdığı anlaşılacaktı.

162 Şehrindeki dostlarını isim isim saydı; sonra başka bir şehrin adını söyledi.

163 Hekim sordu: "Kendi şehrinden ayrıldığın zaman en çok hangi şehirde kaldın?"

164 Yüzünün renginde veya nabzında herhangi bir değişiklik olmadan, bir şehrin adını söyledi, ardından da başka bir şehirden söz etmeye başladı.

165 Efendilerini ve şehirleri birer birer saydı, onların evlerinden, ekmeğini yediği kimselerden bahsetti.

166 Birçok şehir ve ev hakkında bildiklerini anlattı, fakat damarlarının hiçbirini titretmedi, yanağı da solmadı.

167 Şeker gibi şehir Semerkant'ı sorana kadar nabızı normal kaldı, değişmedi.

168 O zaman nabızı hızlandı ve yüzü soldu ve kızardı, çünkü Semerkantlı bir kuyumcudan ayrılmıştı.

169 Tabip genç hastanın sırrını keşfedince, onun kederinin ve ıstırabının kaynağını anladı.

170 Hekim sordu: "Hangi mahallede?" Cârîye cevap verdi: "Köprübaşı semtinde, Gatfer caddesinde."

171 Hekim: "Hastalığının ne olduğunu biliyorum ve seni iyileştirmek için elimden geleni yapacağım.

172 Rahat ol, kaygılanma, hiçbir şeyden korkma, çünkü yerden yeşil çimenler fışkırtan yağmurun yaptığını ben de sana yapacağım.

173 Ben senin için gamlanacağım, sen gamlanma! Sana yüz babanın şefkatinden daha fazlasını göstereceğim.

174 Aman dikkat! Padişah bile sorgulasa, sakın bu sırrı kimseye açma!

175 Kalbin, sırrının mezarı olursa, arzun daha çabuk gerçekleşir."

176 Peygamberimiz, "Sırrını gizleyen, muradına tez erer!" buyurmuştur.

177 Tohumlar toprağa gizlendiğinde onların derin sırları bahçenin yeşilliği olur.

178 Altın ve gümüş saklı olmasaydı, maden ocağında nasıl oluşurdu?

179 Hekimin vaatleri ve teselli edici sözleri hastayı korkudan kurtardı.

180 Hakiki vaatler gönlü ferahlatır; sahte vaatler gönlü daraltır.

181 Cömertlerin vaatleri, eksilmeyen bir hazine; cimrilerin vaatleri, elem ve kederdir.

Hastalığın Sebebinin Keşfedeni Veli-Hekim,

Bunu Padişaha Nasıl Arz Etti?

182 Sonra kalkıp padişahın huzuruna çıktı; cârîyenin asıl derdinin ne olduğunu izah etti.

183 En iyi çarenin, bu hastalığı iyileştirmek için o adamı buraya getirtmek olduğunu söyledi.

184 Bu kuyumcuyu o uzak ülkeden buraya davet et, altın ve şeref elbiseleri verme vaadiyle gelmeye ikna et!

Kuyumcuyu Getirtmek İçin Sultanın Semerkant'a Elçiler Göndermesi

185 Sultan yetenekli, tuttuğunu koparan ve çok dürüst iki kişiyi hemen oraya gönderdi.

186 O iki elçi Semerkant'ta gittiler, sultanın müjdecileri olarak kuyumcunun yanına vardılar.

187 Şöyle dediler: "Ey kuyumculuk ilminin seçkin üstadı, ey maharetinden her yerde adı edilen ünlü usta!

188 Padişahımız, yeteneğinden dolayı seni kuyumcu başı seçti, çünkü bu meslekte senin bir benzerin yok!

189 Sen şimdi şu şeref kaftanını, altın ve gümüşleri al; sultanın huzuruna vardığında onun gözdesi ve has adamı olacaksın!"

190 Bol para ve çok kıymetli giyecekler onu baştan çıkardı ve adam şehrini de çocuklarını da bırakıp padişaha koştı.

191 Padişahın canına kastettiğini bilmediği için hemen yola koyuldu.

192 Bir Arap atına bindi ve neşeyle sürdü; aslında kan diyeti olarak verilen o hil'ati (işlemeli kaftanı) hediye sandı.

193 Ey (nefsinin hırsı ve şehvetinin azgınlığı yüzünden) felâketle sonuçlanacak bir hedefe doğru yolculuğa çıkmaktan sonsuz sevinç duyan akılsız, işte sen de onun gibisin!

194 Kuyumcu, zenginliği, gücü, otoriteyi hayal etti; Azrail sanki ona "Git! Evet, onları alacaksın!" dedi.

195 O yabancı uzun yoldan gelince, hekim onu padişahın huzuruna çıkardı;

196 Tarâz'ın (güzelleriyle meşhur Tarâz şehrinin eşsiz güzelleri gibi o güzel câriyenin) mumunda pervane misali yansın diye onu padişahlar padişahına arz etti.

197 Padişah ona baktı, kendisine büyük ilgi gösterdi ve altınla dolu hazinesini ona emanet etti.

198 Bu sırada hekim, padişaha şöyle dedi: "Ey ulu sultan, câriyeyi bu efendiye ver ki, 199 Kız onunla birlikte mutluluğa kavuşsun ve kavuşmanın sevinci onun hastalığını gidersin!"

200 Padişah da ona bu ay yüzlü güzeli bahşetti ve birlikte olmayı özleyen o iki kişiyi evlendirdi.

201 Altı ay boyunca safa sürdüler, câriye tamamen iyileşti, sıhhatine kavuştu.

202 Daha sonra hekim, kuyumcu için bir şerbet yaptı; şerbeti içince kuyumcu hastalandı ve zayıflamaya başladı.

203 Hastalık yüzünden kuyumcunun yakışıklılığı gidince, câriyenin ona olan sevgisi azalmaya başladı.

204 Kuyumcu çirkinleştikçe, sevimsizleşip solgunlaştıkça, kızın gönlü de ondan soğudukça soğudu.

205 Dış görüntüye, yüz güzelliğine yönelik aşklar, aşk değildir; öylesi aşklar, sonunda insan için bir felâket olur.

206 Keşke o kuyumcu da çirkinin biri olsaydı da başına böyle bir belâ gelmeseydi!

207 Gözlerinden ırmak gibi kan akıtıyordu; kendi yüzü, kendi canının kâtili olmuştu.

208 Tavusun düşmanı, güzel kuyruğu ve kanatlarıdır; nice kralı da azamet ve ihtişamı mahvetmiştir!

209 Kuyumcu şöyle sızlanıyordu: "Ben misk geyiğiyim, bu avcı benim masum kanımı göbeğimdeki miski almak için döktü!"

210 Ah! Pusudan çıkan avcıların, kürkü yüzünden kafasını kestiği o tilkiyim ben!

211 Ah! Dişleri yüzünden fil seysisinin darbeleriyle kanı dökülen o filim ben!

212 Beni benden daha değersiz bir şey için öldüren, kanımın intikamının alınacağını bilmiyor mu?

213 Bugün banaysa, yarın onadır; benim gibi birinin kanı nasıl karşılıksız kalır?

214 Duvarın (kuşluk vakti) uzun bir gölgesi olsa da, sonunda gölge onun aleyhine döner (zalim zulmünün cezasını mutlaka çeker).

215 Bu dünya bir dağdır, bizim yapıp ettiklerimizize birer çılgık; o çılgıkların yankısı bize geri döner (hepsinin de hesabı bizden mutlaka sorulur)."

216 Bunları dedi ve o anda ruhunu teslim etti. Câriye de derdinden ve kara sevdadan kurtuldu.

217 Ölünün (ve ölümlünün) aşkı sürmez, çünkü ölen asla bize geri gelmez.

218 Dirinin aşkıysa, gönülde ve gözde her an bir çiçek tomurcuğundan daha tazedir.

219 Sen ölümsüz olan Diri'nin aşkını seç! Çünkü canına can katan şarabı sana sunacak olan O'dur!

220 Sen O'nun aşkını tercih et! Çünkü bütün peygamberler O'nun aşkıyla kuvvet ve kudret bulup nam ve şan kazandılar!

221 O Padişah'ın huzuruna çıkmam mümkün değil, deme! Merhameti ve bağışı çok olanlarla ilişki kurmak hiç de zor değildir.

*Kuyumcunun Zehirlenip
Öldürülmesinin, Şehvetten veya*

Sapkın Düşünceden Değil, İlahî

Bir İşaretle Yapıldığı Hakkında

222 O kişinin hekim eliyle öldürülmesi umuttan ya da korkudan değildi.

223 Hekim onu padişahı memnun etmek için öldürmedi; Allah'ın emri ve ilhamı gelinceye kadar da bunu yapmadı.

224 Hızır'ın öldürdüğü çocuk (Kehf, 18/74) meselesinde olduğu gibi, sıradan insan, buradaki o gizli sırrı anlamaz.

225 Kim Allah'tan ilham ve cevap alırsa, emrettiği her şey adaletin ta kendisidir.

226 Can verecek kudrette olanın (Hızır gibi fenâfillâh mertebesine ermiş Allah dostunun) can alması da caizdir; o Hakk'ın halifesidir, eli de Hakk'ın elidir.

227 Sen de Hz. İsmail gibi başını onun önüne koy; canını onun kılıcının altında neşeyle ve gülerek feda et!

228 Feda et ki, senin canın da, Allah ile buluşan Resul'ün tertemiz canı gibi, ebediyete kadar gülsün!

229 Saadet kadehlerini aşıklar, sevgilileri onları kendi elleriyle öldürdükleri zaman zevkle yudumlarlar.

230 Padişah o kanı şehvetinden dolayı akıtmadı; kötü düşünmeyi ve tartışmayı bırak!

231 Sen onun insanın gönlünü bulandıran bir suç işlediğini düşündün, söylesene, süzülüp iyice saf hâle gelen suda bulanıklık ve tortu olabilir mi? (Padişah o ilâhî hekim sayesinde ruhen arınmıştı, o yüzden de öldürülen kuyumcu falan değil, onun nefsanî arzularıydı.)

232 O riyazetin (o sert ruh eğitiminin) ve bu uğurda çekilen çilenin gayesi, gümüşün cürufundan, yani ruhun nefsanî arzulardan arınması içindir.

233 İnsanın iyi ve kötü davranışlarıyla imtihana tâbi tutulması, altının kaynayıp da posasını atması (tam anlamıyla arınması) içindir.

234 Davranışı, Allah tarafından ilham edilmemiş olsaydı, o bir sultan değil, yırtıcı bir köpek olurdu.

235 O, şehvet, açgözlülük veya ihtirasla lekelenmemişti; yaptığı şey iyiydi, fakat görünüşü kötü olan iyiydi.

236 Hz. Hızır, denizdeki gemiye görünüşte bir yanlışlık yaptı, ama onun bu hareketinde yüz doğruluk payı vardı.

237 Hz. Musa'nın anlayışı bile, mânen onca aydınlanmış olmasına rağmen, onun yaptığını kavrayamadı. Sen de kanatsız uçmaya kalkışma (hiç bilmediğin konularda görüş ortaya atma)!

238 (Padişahın) o hareketi kırmızı bir güldür; kan sanma! İlahî aklın sarhoşluğu içindedir o, deli sanma!

239 Onun arzusu bir müslümanın kanını dökmek olsaydı ve ben onun adını (överek) ansaydım, kâfir olurudum.

240 Kötülerin övülmesi, hem Arş-ı Âlâ'yı titretir, hem de dindar kimseleri suizanna düşürür (yanlış yorumlamalara sevk eder).

241 O bir sultandı, hem de çok ihtiyatlı bir sultan; o bir seçkindi, Allah'ın seçkin bir kulu.

242 Kim böyle bir padişah tarafından öldürülürse, onun bahtı açılır, en şerefli makamlara yükselir.

243 Padişah, kuyumcunun öldürülmesini onun için bir nimet olarak görmeseydi, lütfun ta kendisi o sultan onun kanını döker miydi hiç?

244 Hacamatçının usturası çocuğu korkudan titretir, fakat şefkatli anne, bundan son derece memnundur.

245 (Yüce Allah) yarım can alır da, karşılığında yüz can bahşeder; hayal bile edilemeyen şeyler verir.

246 Sen (O'nun edip eylediklerini) kendininkilerle kıyaslıyorsun, öyle bir *benzetmeyle* sen hakikatten ne kadar da çok uzaklaşıyorsun!

Bakkal ile Papağanın

Hikâyesi (Yanlış Kıyaslamalar, Benzetmelerle İlgili Bir Hikâye)

247 Papağanı olan bir bakkal vardı, tatlı bir sesle konuşan yeşil bir papağandı bu.

248 Tezgâh üstünde durur, dükkânı korur ve bütün müşterilerle nazıkçe konuşurdu.

249 İnsanlarla tıpkı onlar gibi sohbet ederdi; papağan gibi şakımakta da hünerliydi.

(Bazı nüshalarda bulunmayan kısım: Efendisi bir gün eve gitti, papağan dükkânı bekliyordu. Dükkânda bir fare gören kedi

ansızın içeri daldı, papağanın da ödü koptu.)

250 Can havliyle kaçarken gülyağı şişelerine çarptı, yağlar yerlere döküldü.

251 Efendisi evinden döndü ve her zaman ki gibi rahat bir şekilde tezgâha oturdu.

252 Tezgâhın yağlandığını ve elbiselerinin yağa bulandığını gördü ve papağanın kafasına vurdu, o vuruş papağanı kel yaptı.

253 Papağan hiç konuşmaz oldu; bakkal pişmanlık içinde ah vah etmeye başladı.

254 Saçını başını yoluyor ve şöyle diyor-du: Eyvah! Huzurumun güneşi bulutların ardına saklandı!

255 Ah elim kırılıyordu da bu tatlı dilli kuşun başına vuramayaydım!

256 Kuşunun yeniden konuşması için yok-sullara habire sadakalar dağıttı.

257 Üç gün, üç gece sonra, çaresizlik içindeki bir adam gibi üzgün ve perişan tezgâhta oturuyordu.

258 Belki tekrar konuşmaya başlar diye kuşa türlü türlü şaklabanlıklar yapıyordu.

259 Bir ara dükkânın önüne başı cascavlak bir Kalenderî derviş geldi.

260 Bunu gören papağan dervişe seslenip konuşmaya başladı:

261 Hey keltoş, nasıl oldu da keller arasına karıştın, yoksa benim gibi yağ şişelerini mi devirdin?

262 Papağanın bu *kıyaslamasına*, *benzetmesine* insanlar çok güldüler, çünkü o abalı dervişin kendisine benzediğini sanmıştı.

263 Sen de velileri kendinle *kıyaslama*; Farsçada aslan da, süt de *şîr* şeklinde yazılır, fakat bu ikisi hiç birbirine benzer mi?

264 İşte bu yanlış *kıyaslamalar*, *benzetmeler* yüzünden herkes yoldan çıkıyor; Hakk'ın seçkin velilerinin kıymetini pek az kimse biliyor.

265 Her devirde insanlar kendilerini peygamberlerle *eşit* gördüler; velileri de kendilerinin *benzeri* sandılar.

266 Dediler ki: Biz de insanız, onlar da insan; onlar da bizim gibi uykunun ve yemeğin esiri.

267 İnsanlar, körlüklerinden dolayı, onlarla kendileri arasında sonsuz bir fark olduğunu göremediler.

268 İki çeşit arı da aynı çiçeklerden beslenir, ama yedikleri, birinde (eşekarasında) sadece iğne, diğerinde (balarısında) ise bal olur.

269 İki tür geyik aynı otu yiyip aynı suyu içer; aldıkları gıda birinde dışkıya, diğerinde miske dönüşür.

270 İki kamyş da aynı yerde yetişir; birinin içi bomboştur, diğerinin ise şekerle dolu.

271 Böyle yüzbinlerce benzerliği düşün ve aralarındaki mesafenin yetmiş yıllık bir yolculuk kadar olduğunu gör!

272 Biri yer ve ondan sadece pislik çıkar; diğeri yer ve o tamamen Allah'ın nuru olur.

273 Beriki yiyip içince, hırs ve kıskançlıkla dolup taşar; öteki yiyip içtiğinde nurlanır da Allah aşkıyla coşar.

274 Biri verimli toprak, diğeri tuzlu ve çorak toprak; biri saf bir melek, diğeriye bir iblis ve vahşi bir hayvandır.

275 Her ikisinin görüntüsü de birbirine çok benzeyebilir, öyle ya, acı su da, tatlı su da (aynı derecede) berraktır.

276 Onları (mânevî) zevk sahibi (sağlam tatma duygusu) olandan başka kim ayırt edebilir? Sen onu bul, çünkü tatlı su ile tuzlu su arasındaki farkı o bilir!

277 Büyü ile mucizeyi birbiriyle karşılaştıran (cahil), her ikisinin de göz boyamaya dayandığını zanneder.

278 Hz. Musa ile tartışan sihirbazlar da, ellerine onunkine benzer bir asâ aldılar.

279 Oysa bu asâ ile o asâ arasında hiçbir benzerlik yoktur; bu yapılan (mucize) ile o yapılan (sihir) arasında dağlar kadar fark vardır.

280 O yapılanı Allah'ın lâneti izler; bu yapı-lansa Allah'ın rahmetiyle mükâfatlandırılır.

281 Kâfirler, (atalarını taklit etme) inadındaki maymun huylu kimselerdir; öyle bir huy, insanı mahveden bir musibettir.

282 İnsan ne yaparsa, maymun da insanda gördüğü hareketin aynısını yapar.

283 Kendi kendine, "Onun gibi davrandım!" der. O küstah aradaki farkı nereden bilecek?

284 Biri (veli) Allah'ın emriyle, diğeri (maymun), inatlaşma arzusuyla hareket eder. O küstahların yüzüne toprak saçın!

285 Münafık müminle namazda bir araya gelir, fakat onunkisi niyaz değil, isyan ve gösteriştir.

286 Namazda, oruçta, hacda, zekâtta, müminler münafıklarla galip gelme mağ-lup olma mücadelesi verirler.

287 Sonunda müminler zafere erer; münafıklar mağlubiyeti âhirette tadar.

288 Her ikisi aynı ibadeti yapsalar da, Merv şehrinden olanla Rey şehrinden olan kadar birbirlerinden uzaktırlar.

289 Her biri kendi inanışınca hareket eder; herkes kendi adlandırlışına göre davranır.

290 Kendisine mümin desen sevince boğulur, münafık desen ateş püskürür.

291 Mümine özünün ve hâlinin güzelliğinden dolayı mümin, münafığa da nefret edilen tutum ve davranışından ötürü, münafık denilir.

292 Mümin kelimesini oluşturan harflerin hiçbir yüceliği yoktur, o harfler sadece mümin kelimesinin yazılmasını sağlar, o kadar.

293 Ona münafık dersin, o aşağılayıcı kelime onu akrep gibi sokar.

294 Münafık kelimesi cehennemden çıkıp gelmediyse, onun neden cehennem gibi bir tadı var?

295 Bu kötü kelimenin kötülüğü harflerden gelmez; deniz suyunun acılığı da konulduğu kaptan gelmez.

296 Harfler kaba benzer, mânâ da ona konulan suya; asıl mânâ denizi ise Allah katında, Ümmü'l-Kitâb'dadır (bütün nesne ve olaylara ilişkin ilâhî ilim ve takdirin kayıtlı bulunduğu kitapta, yani Levhimahfuz'dadır).

297 Bu dünyada, acı deniz de bulunur, tatlı deniz de, *aralarında aşamayacakları bir engel vardır*. (Rahmân, 55/19, 20)

298 Bil ki, o iki deniz de aynı kaynaktan beslenir! Sen o ikisinin ötesine geç de, asıl kaynağa git!

299 Kalp altınla halis altın ayarda belli olur. Kalp olanla halis olanı, mihenk taşı olmadan tahminle bilemezsin.

300 Allah'ın ruhuna mihenk taşı koyduğu kimse, kesin olanı şüpheliden ayırır.

301 Bir canlının ağzına bir çöp girse, ancak onu çıkardığında rahatlar.

302 Binlerce lokma arasında ağzına ufacak bir çöp girse, tat alma duyusu onu hemen fark eder.

303 Dünyevî duygu, yeryüzünün merdiveni; dinî duygu, gökyüzünün merdivenidir.

304 Maddî duygunun esenliğini hekimden iste; mânevî duygunun esenliğini Sevgiliden dile!

305 Onun sağlığı, vücudun bakımıyla; bunun sağlığı ise, vücudun harabıyla olur.

306 Mânevî yol, bedeni önce viran eder, ardından da imar eder.

307 Gizli hazineyi bulmak için evi yıkar, bulduğu defineyle de onu eskisinden daha güzel yapar.

308 (O kişi) suyu kesip arki temizler, sonra içme suyunu arka salar.

309 Deriyi deler ve okun temrenini çıkarır, sonra o yaranın üzerini yeni deriyle kaplar.

310 Kaleyi yerle bir edip kâfirlerin elinden alır, sonra oraya yüz burç ve yüz sur diker.

311 Allah'ın edip eylediklerini kim hakkıyla kavrayabilir? Benim şu söylediklerim, O'nun hikmetlerini biraz olsun anlatma gayretidir.

312 Allah'ın edip eyledikleri bazen böyle, bazen de tam tersi gibi görünür, O'nun bütün işleri ancak hayranlıkla izlenir.

313 Bu hayranlık, O'na sırtını dönen kim-senin şaşkınlığı değildir, tam aksine vecd ile kendinden geçmiş, Allah'ın varlığında yok olmuş ve O'nun sarhoşu olmuş kim-senin hayranlığıdır.

314 Birinin yüzü Sevgiliye dönüktür, diğeri ise sadece kendini, kendi yüzünü görür.

315 Her ikisinin de yüzünü uzun uzun seyret, dikkatle izle! İnceleyerek ve hizmet ederek (velilerin) yüzünü görüp tanıyabilirsin. (Böylece sahtekâr şeyh ile hakiki şeyhi birbirinden ayırt edebilirsin).

316 İnsan yüzlü nice şeytan vardır, o yüz-den her ele (şeyhe) sarılmak doğru olmaz.

317 Kuş avcısı kuşları aldatıp yakalamak için, ılık çalar, onlar gibi ses çıkarır.

318 Kuş, kendi cinsinden birinin sesini duyduğunu sanır, havadan iner ve tuzağa düşer.

319 Alçak adam da sûfilerin sözlerini taklit eder, bu yolla saf kimseleri ağına düşürür.

320 Mert (mübarek) insanların işi aydınlıktır, insanî sıcaklıktır, alçak insanların işi ise hile ve arsızlıktır.

321 Para toplamak için yünden bir aslan yaparlar (kendilerini dinin aslanlarıymış gibi gösterirler); yalancı peygamber Müseyleme'ye Muhammed adını takarlar.

322 Oysa Müseyleme yalancı peygamber olarak kaldı, Hz. Muhammed'e ise *Ülü'l-elbâb* (akıl ve anlayış sahibi) unvanı verildi. 323 Hak şarabının mührü saf misktir; diğer şaraba gelince, onun mührü pis koku ve azaptır. (Peygamberler ve velilerin hareketleri ve sözleri mis gibi kokarken, yalancı peygamber ve sahte şeyhlerin tutumları ve sözleri pis kokar ve insana azap verir. Aşağıdaki hikâyede olduğu gibi.)

Bağnazlıkla Hristiyanları Öldüren Yahudi Kralın Hikâyesi

324 Hz. İsa'nın düşmanı olan ve Hristiyanları mahveden zalim bir Yahudi kral vardı.

325 Zaman Hz. İsa'nın zamanıydı, peygamberlik sırası ona gelmişti. Aslında Hz. İsa, Hz. Musa'nın canı, Hz. Musa da onun canıydı.

326 Fakat Allah'ın yoluna şaşı bakan o kral, bu iki Hak dostunu birbirinden ayırdı.

327 Usta, şaşı çırağına emretti: Haydi, raftaki o şişeyi getir!

328 Şaşı çırak sordu: Bu iki şişeden hangisini getireyim?

329 Usta cevap verdi: İki şişe yok; git, şaşı bakmayı bırak, var olandan fazlasını görme!

330 Çırak "Ustacığım bana kızma!" diye ısrar edince, ustası "İki şişeden birini kır!" dedi.

331 Şişe birdi, ama onun gözüne iki görünüyordu; birini kırınca diğeri görünmez oldu.

332 Biri kırılınca ikisi de yok oldu. İnsan, kötü eğilimler ve huysuzluk yüzünden şaşılabilir.

333 Öfke ve şehvet insanı şaşı yapar, zihnini çeler ve doğruluktan ayırır.

334 Menfaat ortaya çıkınca, fazilet ortadan kalkar; gönül, gözleri yüz perdeyle perdeler.

335 Hâkimin gönlü rüşvete yönelirse, zalimi mazlumdan nasıl ayırabilir?

336 Kral, Yahudice kiniyle öylesine şaşı oldu ki, aman Yârabbi aman!

337 "Ben Musa'nın dininin yardımcısı ve destekçisiyim!" diyerek yüz binlerce masum mümini öldürdü.

Vezirin Krala Komplo Kurmayı Tavsiye Etmesi

338 O kralın öyle kurnaz, öyle aldatıcı, öyle düzenbaz bir veziri vardı ki, suyu bile hileyle düğümleyebilirdi. (Burada vezir olarak takdim edilen o kişi, Hz. İsa'nın Havarilerinden olmayan, önceleri Hristiyanlara ağır zulümler eden, daha sonra "Şam yolunda Hz. İsa'yı gördüm!" diyerek hidayete erdiğini söyleyen ve Hristiyanlığı yazdığı mektuplarla özünden saptıran, Batı'da Saint Paul adıyla bizde ise Aziz Pavlus olarak bilinen bir Yahudi'dir.) 339 Krala dedi ki: "Hristiyanlar hayatlarını korumaya çalışıyor ve dinlerini sizden gizliyorlar.

340 Onları öldürmeyi bırak, çünkü onları öldürmek faydasızdır. Din, misk veya öd ağacı değildir ki, kokusundan bilinsin!

341 O sır, yüz kılıf altında saklıdır: Dışardan seninle uyuşur, içerdense çatışır."

342 Kral sordu: "Söyle bana, en iyi çözüm nedir? Bu hilenin ve bu sahtekârlığın çaresi nedir?

343 Öyle bir çare olsun ki, dünyada dinini açık eden ve gizleyen tek bir Hristiyan dahi kalmasın!"

344 Vezir cevap verdi: "Kralım, çok öfkelenmiş görünerek kulağımı ve elimi kestir, burnumu ve dudağımı yadır!

345 Sonra da beni idam sehpasına çıkart, tam o sırada biri benim için sizden af dilesin!

346 Bütün bunları halka açık bir yerde, dört yol kavşağı bir meydanda yaptır!

347 Ardından da beni uzak bir şehre sür-gün et ki, Hristiyanların yanına gidip onları birbirine düşüreyim!"

Vezirin Hristiyanlara Hilesi

348 "Ben onlara şöyle diyeceğim: Ben dinimi gizleyen bir Hristiyan'dım. Ey gizli

saklı her şeyi bilen Allahım, Sen beni bilirsin!

349 Kral benim iman ettiğimi öğrendi ve bağnazlığı yüzünden beni öldürmek istedi.
350 Dinimi kraldan gizleyeyim de onun dinindenmişim gibi görüneyim istedim.

351 Fakat kral benim sırlarımı sezdi, sözlerim de ona çok şüpheli geldi.

352 Bana dedi ki: 'Senin sözlerin, içinde iğne bulunan bir ekmeğe benziyor, senin kalbinden benim kalbime açılan bir pencere var.'

353 O pencereden senin hâlini gördüm; durumunu biliyorum, ben bu laflara kanmam!'

354 İsa'nın ruhu hemen imdadıma koşmasaydı, o Yahudi kral beni acımasızca parçalara ayırırdı.

355 İsa aşkına canımı, başımı seve seve verir ve bu fedakârlığı yüzbinlerce şükranla kabullenirim.

356 İsa'nın sevgisi için hayatım bin defa feda olsun, hem zaten ben onun dinini son derece iyi bilirim.

357 Hristiyanlığı iyi bildiğim için, bu mübarek dinin cahiller arasında mahvolup gitmesi beni kahrediyordu.

358 Allah'a ve İsa'ya şükürler olsun, ben bu hak dinin âlimi ve rehberiyim artık.

359 Yahudilerden ve Yahudilikten kurtuldum, Hristiyanlığın zünnarını / haçını taşıyordum. (O dönemlerde Hristiyanlığı bele bağlanan ve zünnar denilen kemer temsil ediyormuş, günümüzde ise Hristiyanlığın en göze çarpan işareti haç olduğu için, burada ve bundan sonraki yerlerde zünnar yerine haç kelimesini kullandık).

360 Bu zamanlar artık İsa'nın zamanlarıdır, ey insanlar, onun dininin sırlarını can kulağıyla benden dinleyin!"

361 Kral onun dediklerini yaptı; herkes de bu hâle çok şaşıtı.

362 Kral onu Hristiyanların bulunduğu yere sürdü, o andan itibaren de vezir bu dini herkese öğretmeye başladı.

Hristiyanlar Vezir Tarafından Nasıl Kandırıldılar?

363 Yüz binlerce Hristiyan yavaş yavaş onun etrafına toplandı.

364 Onlara İncil'in, haçın ve duanın sırlarını gizlice açıklıyordu.

365 Dıştan dini ve dinin gereklerini anlatır gibi görünüyordu, fakat içten içe kuş avcısının ıslığını çalıp tuzağını kuruyordu.

366 İşte öyle bir tuzağa düşmemek için bazı sahâbiler Peygamberimizden, kendi nefislerinin hile ve düzenleri konusunda bilgi isterlerdi.

367 "Bizim nefsimiz, ibadetlere ve tertemiz bir ruhla Allah'a yönelişimize ne gibi hileler karıştırır ve bizi nasıl kandırır?" derlerdi.

368 Peygamberimize, kendilerinin görünür kusurlarından çok görünmeyen kusurlarının neler olduğunu ve tam bir takvâ hâlinin nasıl olması gerektiğini sorarlardı.

369 Nefsin o ince hilelilerini kılı kırk yarar-casına araştırırlar ve o hileleri gültü kerevizden ayırt edercesine bilip öğrenirlerdi.

370 Hz. Peygamber'in nefsin hileleri konusunda verdiği bilgileri duyunca, Sahâbilerin namaz ve niyazlarında en titiz olanları bile şaşar kalırlardı.

Hristiyanların Veziri Benimsemeleri

371 Hristiyanlar vezire canı gönülden bağlandılar, zaten halk tabakası, sorgulamadan kabullenmeye çok yatkındır!

372 Kalplerine onun sevgisinin tohumunu ektiler ve onu Hz. İsa'nın vekili olarak gördüler.

373 O içten pazarlıklı, lânetli ve tek gözülü bir Deccal'dı. Ey en iyi yardımcımız olan Allahım! Sen yetiş bizim imdadımıza!

374 Ey Rabbim, önümüzde yüz binlerce tuzak ve yem var, bizlerse açgözlü, sefil kuşlar gibiyiz!

375 Her birimiz bir şahin veya Simurg olsak da, her an yeni bir tuzağa yakalanıyoruz! (Kafdağı'nın ardında tek başına yaşadığına inanılan, adına ankâ, zümrüdüankâ, hümâ gibi adlar da verilen devasa büyüklükteki bir kuş.)

376 Ey yüceler yücesi Rabbimiz, Sen her an bizi kurtarıyorsun, fakat bizler tekrar başka bir tuzağa doğru ilerliyoruz!

377 Şu dünya ambarına buğdayı depoluyor, sonra da topladığımız o buğdayı kaybediyoruz!

378 Hiç aklımızı başımıza alıp da o kay-
bın, farenin hilesinden kaynaklandığını
düşünmüyoruz!

379 Fare bizim ambarımıza bir delik açmış,
onun hilesi yüzünden ambarımız mah-
volmakta!

380 A benim canım, önce farenin kötü-
lüğünü önle, sonra buğday toplamak için
gayret et!

381 O büyükler büyüğünün şu hadisine
kulak versene: “Ancak kalp huzuru ile
kılınan namaz tam namaz olur!”

382 Ambarımızda hırsız bir fare yoksa, kırk
yıllık ibadetlerimizin o buğdayı nerede?

383 Her gün yaptığımız ibadetlerin o
dâneleri ambarımızda neden birikmiyor?

384 Çakılan çakmağın demirinden birçok
kıvılcım sıçrar, yanan yürek de onları alma-
ya bakar (bedenle yaptığımız ibadetlerin
nurlarını kalbimiz devşirmeye çalışır).

385 Fakat karanlıkta gizli bir hırsız, dur-
madan parmağını o kıvılcımların üzerine
basar.

386 Mânêvî göğümüzde hiçbir ışık par-
lamasın diye onları birer birer söndürür
(gafletimiz, namazı Allah'ı görüyormuş-
çasına kılmamamız, diğer ibadetlerimizde
de ihlâstan uzaklaşıp gösterişe, kibre kay-
mamız, dünyayı öncelememiz gibi hâller,
ayrıca şeytanın vesveseleri, bizim bütün
iyiliklerimizin ve ibadetlerimizin nurunu
giderir).

387 Her adımda binlerce tuzak olsa da,
Rabbim, Sen bizimle olduktan sonra hiç
umursamayız! (*Her nüshada bulunmayan
bir beyit: Öyle ya, Sen bize yardım ettikçe
o alçak hırsız, o şeytan bize ne yapabilir?*)

388 Sen her gece ruhları beden tuzağından
kurtarırsın ve (zihinlerimizin) levhalarındaki
(dünyevî) iz ve izlenimleri silersin!

389 Her gece ruhlar bu kafesten kurtulup
serbest kalır da kimsenin ne hâkimi, ne
de mahkûmu olurlar.

390 Geceleri (uykuda oldukları için) zindan-
dakiler zindanda yattıklarını, yetkililer de
otorite sahibi olduklarını bilmezler.

391 Geceleyin ne kaygı ne gam, ne kâr ne
zarar düşüncesi, ne de şu ya da bu kişinin
hayali vardır.

392 Ârifin (gerçek Allah dostunun) uyanık-
ken de hâli böyledir. Allah, *onlar uykuda-
dırlar* (Kehf, 18/18) buyurdu; sen buna
hayret etme!

393 Ârifler, gece gündüz dünya işleri konu-
sunda uykudadırlar; Hakk'ın elinde evirip
çevirdiği kalem gibidirler.

394 Kalemle yazmakta olan eli görme-
yen, kâğıttaki yazının kalemin işi olduğunu
sanır.

395 Allah yukarıdaki âyetiyle ârifin
hâlinde birazını gösteriyor, halk ise gaflet
uykusundan o hâli fark edemiyor.

396 Geceleyin insanların ruhları tarif edi-
lemez bir sahraya (ruhlar âlemine) gider;
zihinleri ve bedenleri de yataklarında huzur
içinde dinlenir.

397 Rabbimiz, bir seslenişle, onları (beden)
kafeslerine geri gönderir, gündelik çaba-
larına yönlendirir.

398 Şafağı söktüren, ortalığı aydınlatan
Allah, İsrâfil'in sürü üflenmişçesine, hep-
sini o ruh diyarından bu maddî âleme
gönderir.

399 Bedenlerinden ayrılan ruhları tekrar
tene büründürür ve her bedeni yeniden
ruha kavuşturur.

400 (Uyku sırasında Allah) ruh atlarının
üzerlerindeki eyerleri (bedenleri) alır, *uyku
ölümün kardeşidir* hadisinin sırrı budur.

401 Fakat gündüz dönebilsinler diye de
ayaklarını uzun bir iple bağlar ki

402 Gündüzleri o çayırdan geri dönsün-
ler ve yüklerini üstlenmek için otlaktan
ayrılınsınlar.

403 Keşke o ruhları, Ashâb-ı Kehf (Mağara
Adamları) ya da Nuh'un Gemisi gibi koru-
yaydı da,

404 Zihin, gözler, kulaklar, uyanıklık
hâlinin ve bilincin şu tufanından kurtulaydı!

405 Gerçi bu dünyada, şu anda bile (ey
insan), senin yanında, önünde birden fazla
Ashâb-ı Kehf var:

406 Mağara da, Dost / Allah da onlarla
durmadan söyleşmekte, fakat sen nasıl
göreceksin, nasıl duyacaksın ki? Gözlerin de
mühürlü, kulakların da!

(Hem sonra gözden göze, bakıştan bakı-
şa fark vardır: Mecnun'un gözü ve bakışı
başka, Halifeninki başkadır:)

407 Halife Leyla'ya sordu: Mecnun'u çılgına ve şaşkına döndüren sahiden sen misin?

408 Sen hiç de diğer güzellerden daha güzel değilmişsin! Leyla cevap verdi: Sus! Sen Mecnun değilsin!

İnsanoğlu Hayallerinin Esiridir

409 Şu maddî dünyada kim uyanıksa, en derin uykudadır o, çünkü onun uyanıklığı uykusundan beterdir.

410 Ruhumuz Allah'a karşı duyarlı olmazsa, bizim uyanıklığımız ev hapsi gibi olur.

411 Bütün gün, kişi hayalî kayıp kazanç kaygıları ve ölüm korkusuyla eziliyorsa,

412 Ruhta ne saflık, ne incelmışlik, ne kudret, ne de yücelere yükselecek hâl kalır.

413 Uyuyan kişi, umudunu boş hayallere bağlayıp onunla konuşandır.

414 Bir rüyada o şeytanı huri gibi görür de şehvetten tohumunu döker.

415 O nesil tohumu çorak toprağa düştükten sonra uyanır ve hayal de ondan uzaklaşır gider.

416 Ardından da kendini zayıf hisseder ve bedenini kirlenmiş görür. Bezdik biz, o var gibi görünüp aslı aştan olmayan hayalden!

417 Kuş yükseklerde uçar, gölgesi de yerde uçan kuş gibi ilerler.

418 Ahmak avcı da o gölgeyi avlamaya çalışır, takati kalmayınca kadar peşinden koşar.

419 O gölgenin havadaki kuşun yansıması olduğundan habersizdir, onun aslının ne olduğunu bilmez.

420 Gölgeye doğru habire oklar atar; bu atışlar yüzünden sadağı (okluğu) boşalır.

421 Gâfil insan da ömür okluğunu işte böyle boşaltır, hayatını hep gölgelerin (hayallerin) peşinde koşarak geçirir.

422 Fakat Allah'ın gölgesi onun koruyucusu olursa, onu hayallerden ve gölgelerden kurtarır.

423 Allah'ın gölgesi altındaki kul, dünyevîlik bakımından ölü, Allah'a yakınlığı bakımından dipdiri olan kuldur.

424 Hiç şüphe duymadan hemen onun eteğine tutun ki, âhir zaman âfetlerinden kurtulabilesin!

425 Gölgeyi nasıl uzatır (Furkân, 25/45) âyetindeki gölge, Hak yolunun ışığı (rehberleri) olan velilerdir.

426 Bu rehber (veli) olmadan o vadide yürüme; (gelip geçici şeylere de gönlünü kaptırma ve) Hz. İbrahim gibi şöyle de: *Ben batıp gidenleri sevmem!* (En'âm, 6/76)

427 Git, gölgeden hareket ederek güneşi bul; Padişah Şems-i Tebrizî'nin eteğine sarıl!

428 Bu ziyafete ve bu düğüne giden yolu bilmiyorsan, Hakk'ın ışığı Hüsameddin'e sor!

429 Ve (ilâhî) yolda (Allah erlerinin yücelikleri konusunda) kıskançlık senin boğazını sıkarsa, İblis'i azdıranın kıskançlık (haset) olduğunu unutma!

430 Çünkü İblis, kıskançlığı yüzünden Hz. Âdem'e secde etmeyi utanç verici buldu; sırf kıskançlığından huzur ve saadete savaş açtı.

431 Süfilik yolunda kıskançlıktan daha zor bir geçit yoktur; kıskançlığı yoldaş edinmeyene ne mutlu!

432 Bu beden, bil ki, haset yuvasıdır, bütün ev halkını, soyu sopu da kirletir.

433 Haset şu bedeni kirletirse de, (sen dua edersen) Allah bu bedeni tertemiz eyler.

434 *Evimi temizleyin!* (Bakara, 2/125) âyeti, o temizliğin duyurusudur; bedeninin aslı toprak olmasına rağmen, ilâhî bir nur hazinesidir.

435 Haset etmeyene karşı hileler yapıp haset edersen, bil ki senin kalbinde kara lekeler oluşur.

436 Hak dostlarının ayaklarının altındaki toprak gibi ol; sen de bizim yaptığımız gibi, hasedin, hasetçinin başına toprak saç!

O Yahudi Vezirin Kıskançlığının Sebebi

437 O vezirin mayası hasettendi (karakteri kıskançlıkla şekillenmişti), o yüzden boşu boşuna burnundan ve kulağından oldu

438 Umdu ki, kıskançlığının zehrini, zavalıların (Hristiyanların) ruhlarına akıtıp onları zehirlesin!

439 Hasetten çatlayacak hâle gelen kişi,
(o vezir gibi) kendini burunsuz ve kulaksız bırakır.

440 Burun odur ki, kokuyu ala ve o koku
onu bir yere (ilâhî esintiye) götüre!

441 Kim (ilâhî) koku almıyorsa, burunsuzdur;
zaten koku da ancak din kokusudur.
442 (Mânevî) bir kokuyu koklayıp da şükretmediğinde,
o nankörlük onun koku alma duyusunu yok eder
(de burnu sür-tülür).

443 Allah'a şükret ve şükredenlerin kölesi ol;
onların huzurunda ölü gibi ol ki ölüm-süzlüğe eresin!

444 O vezir gibi hilekârlığa, namussuzlu-ğa sapma;
insanları namazdan, ibadetten alıkoyma!

445 Kâfir vezir din nasihatçisi olmuştu,
fakat badem helvasının içine sarımsak koymuştu.

Kavrayışlı Hristiyanlar, Vezirin

Hilesini Çabucak Anladılar

446 Kavrayışlı ve dinî duyarlık sahibi olanlar,
onun sözlerinde acıyla karışık bir tat sezdiler.

447 Vezir, şerle karışık güzel şeyler söylüyordu;
gül suyu şerbetine zehir katıyordu.

448 Görünüşte, "Hak yolunda gayretli olun!"
diyordu; sözlerinin özündense "İhmalkâr davranın!"
anlamı çıkıyordu.

449 Gümüş yeni, dışı ak ve berrak olmasına rağmen,
fazla dokunulunca eli ve elbiseyi karartır.

450 Ateş de karşıdan kızıl ve parıltılı görünür,
fakat yaktığı yerleri nasıl kararttığına baksana!

451 Şimşek göze nur gibi görünse de onun asıl özelliği,
gözün nurunu çalmaktır (kamaştırmaktır).

452 Kurnaz ve anlayışlı olmayan herkes onun sözleriyle büyülendi.

453 Vezir, altı yıl boyunca kraldan uzak kaldı ve Hristiyanlar için tam bir sığınak oldu.

454 Hepsi de gönüllerini ve dinlerini ona teslim ettiler;
onun emir ve fermanıyla ölmeye hazır hâle geldiler.

Kralın Vezire Gizlice Haber

Göndermesi

455 Kralla vezir gizlice haberleşiyor ve kral onun yaptıklarından memnun oluyordu.

456 Kral ona şöyle yazdı: Ey sevgili dostum,
zamanı geldi artık, kalbimi rahatlatmak için acele et!

457 Vezir cevap verdi: Muhterem Kralım,
ben şu anda İsa'nın dinine inananları bir-birine düşürmek üzereyim!

Hristiyanların On İki Kabilesi

458 O dönemde Hz. İsa'nın ümmetinin yöneticisi olarak on iki bey vardı.

459 Her kabile bir beye tâbi idi ve menfaati gereği kendi beyinin yanında yer alıyordu.

460 Bu on iki bey ve onlara bağlı olanlar,
o uğursuz vezirin kölesi hâline geldiler.

461 Hepsi de onun sözlerine inanıyor, hepsi de onun davranışını temel alıyordu.

462 "Ölün!" dese, o anda, onun huzurunda,
her bey can vermeye hazırды.

Vezirin İncil'in Hükümlerine

Getirdiği Karışıklık

463 Vezir, her bey için bir kitapçık hazırladı ve her kitapçıktaki bilgileri bir diğ-erinden farklı yaptı.

464 Bir kitapçıktaki yere alan hükümler, diğer kitapçıktakilere tamamen zıddı.

465 Birinde riyâzeti (nefsi arındırmayı) ve açlığı, tövbenin ve Allah'a dönüşün şartı yapıyordu.

466 Diğerinde şöyle yazıyordu: Riyâzet gereksizdir;
bu yolda cömertlikten başka kurtuluş çaresi yoktur.

467 Ötekinde şöyle diyordu: Orucunuz ve cömertliğiniz,
ibadet ettiğiniz Allah'a başka şeyleri ortak koşmak (şirk) olur;

468 Üzüntülüysen de, huzurluyken de Allah'a tam teslimiyet ve tam tevekkül dışında,
her şey hile ve tuzaktır.

469 Bir başkasında şunu yazıyordu: Aslanan, Allah'a hizmettir;
Allah'a tevekkül ve teslimiyet düşüncesi bir yalandır, suçtur.

470 Bir kitapçıktaki şunlar vardı: Emirler ve yasaklar vardır,
ancak bunlar uygulanmak için değil, sadece zayıflığımızı göstermek ve